

Zahvale

Ova publikacija proizašla je iz formalnih i neformalnih doprinosa mnogih ljudi i institucija te je nadvladala izazovna vremena pandemije bolesti COVID-19. Ove su zahvale nesavršen pokušaj odavanja priznanja onima koji su velikodušno uložili svoje ideje, vrijeme i energiju u ovu prvu publikaciju u okviru *Dinarskih perspektiva* nad regionalnim obrazovnim krajolikom temeljem podataka prikupljenih IEA-inim Međunarodnim istraživanjem trendova u znanju matematike i prirodoslovlja – TIMSS 2019.

Bez potpore i angažmana Europske komisije (EK) ovaj zajednički poduhvat možda nikad ne bi uspio. Najprije srdačno zahvaljujemo Helene Skikos, Marlene Bartes i Albertu Sese-Ballartu iz Opće uprave za obrazovanje i kulturu Europske komisije (DG EAC), koji su bili među prvim članovima naše obitelji povezane međunarodnom suradnjom. Iz projekta Europske komisije IPA 2017/040-009.05 financirane su članarine zemalja sudionica iz regije Zapadnoga Balkana za sudjelovanje učenika osnovnih škola u međunarodnome ispitivanju iz matematike i prirodoslovlja; s ciljem osiguranja mjere koje, ako se pravovremeno poduzmu, mogu poboljšati postignuća učenika prije nego što oni dosegnu sekundarnu razinu. U ovoj publikaciji nalaze se opsežni sažetci rezultata ovoga važnog projekta i regionalnoga napretka prema postizanju kvalitetnoga univerzalnog osnovnog obrazovanja.

Također zahvaljujemo mnogim pojedincima koji su bili uključeni u provedbu istraživanja TIMSS 2019 diljem regije, uključujući doprinose i podršku stručnjaka iz nacionalnih ministarstava obrazovanja i institucija u okviru kojih djeluju nacionalni istraživački centri istraživanja TIMSS 2019 te nacionalni koordinatori istraživanja (NRC).

U Albaniji za provedbu istraživanja TIMSS 2019 bio je odgovoran Centar za obrazovne usluge. Erisa Habili, voditeljica Sektora za nacionalne i međunarodne ispite i ocjenjivanje toga Centra, bila je jedan od ključnih aktera tijekom provedbe istraživanja, odgovorna za, među ostalim, međunarodne sastanke, komunikaciju te postupke planiranja i implementacije istraživanja TIMSS. Iznimno smo zahvalni svim kolegama u Centru, posebno Albi Kushti, osobi zaduženoj za upravljanje podacima, koji je nadgledao osiguranje kvalitete procesa ocjenjivanja. Također zahvaljujemo svim dužnosnicima iz Ministarstva obrazovanja, sporta i mladeži Republike Albanije, lokalnim uredima za obrazovanje, školskim koordinatorima i školskim administratorima koji su doprinijeli uspješnoj i učinkovitoj provedbi istraživanja TIMSS 2019 u Albaniji.

U Bosni i Hercegovini, Maja Stojkić, ravnateljica Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje (APOS0), na profesionalan je i stručan način cijelo vrijeme vodila i podržavala provedbu istraživanja TIMSS 2019. Alisa Ibraković, zamjenica ravnateljice, vješto je predlagala učinkovita rješenja za poteškoće s financiranjem, administracijom i ljudskim resursima potrebnim za provedbu istraživanja TIMSS 2019. Branka Popić, zamjenica nacionalne koordinatorice i savjetnica za društvene znanosti u APOS0-u, pružila je podršku u mnogim aspektima implementacije istraživanja TIMSS 2019, a posebno u dijelu obuke školskih koordinatora, ispitnih administratora i ocjenjivača te u kontroli materijala koji se šalju školama. Branka Zvečevac, viša savjetnica u APOS0-u, pripremila je istraživačke instrumente na tri jezika. Poseban doprinos ocjenjivanju odgovora učenika dala je vanjska

suradnica Jasna Kovo čije su znanje o lingvistici i ocjenjivanju svi visoko cijenili. Nihad Ajanović, osoba za upravljanje podacima, pružio je neprocjenjivu pomoć u prikupljanju i obradi podataka.

Provedbu trećega ciklusa istraživanja TIMSS u Republici Hrvatskoj omogućile su Blaženka Divjak, ministrica znanosti i obrazovanja (2017.–2020.), Lidija Kralj, zamjenica ministra u Ministarstvu znanosti i obrazovanja (2017.–2020.) i Maja Jukić, ravnateljica Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja (2015.–2018.). Ivana Katavić, ravnateljica Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja (2018.–2021.) pružila je potporu provedbi glavnoga istraživanja. Ira Tretinjak i Ana Markočić Dekanić, voditeljice Odjela za promicanje kvalitete obrazova pri NCVVO-u pokazale su tijekom provedbe istraživanja TIMSS 2019 veliko razumijevanje za organizacijske potrebe međunarodnih istraživanja. Zahvaljujemo i Jasminki Buljan Culej (TIMSS NRC 2008.–2017.) koja je bila prva nacionalna koordinatorica istraživanja TIMSS u Hrvatskoj za njezine prethodne doprinose. Potrebno je spomenuti brojne djelatnike Nacionalnoga centra, a posebno Sandru Antulić Majcen (osobu za upravljanje podacima u istraživanju TIMSS 2019), Matiju Batura (IT podrška), administrativne djelatnike iz službi za opće poslove i financije te djelatnike Odjela za Izdavaštvo, Biljanu Vranković (voditeljicu), Vesnu Jelić (grafičku dizajnericu), Mirjanu Gašperov (lektoricu za hrvatski jezik) i Maju Kralj (administratoricu). Sanja McMurtry iz Agencije za odgoj i obrazovanje bila je međunarodni nadzornik kontrole kvalitete za sve cikluse TIMSS-a u Hrvatskoj te je pokazala veliku profesionalnost i podršku svim uključenim školama, školskim koordinatorima i ispitnim administratorima diljem zemlje. Sljedeće vanjske suradnice pomogle su u realizaciji istraživanja: Vesna Cigan (prijevod i prilagodba istraživačkih materijala) te Zvezdana Martinec i Ivana Križanec (sadržajne stručnjakinje za prirodoslovlje, tehnologiju, tehniku i matematiku u osnovnoškolskome obrazovanju).

Damir Šehović, bivši ministar prosvjete Crne Gore, bio je veliki pobornik međunarodnih istraživanja te je svesrdno podržao provedbu ovoga prvog ciklusa istraživanja TIMSS u Crnoj Gori. Dragana Dmitrović, direktorica Ispitnoga centra Crne Gore, pružila je dodatnu podršku za implementaciju istraživanja TIMSS 2019. Momir Radulović, bivši nacionalni koordinator i osoba za upravljanje podacima, zaslužuje posebnu zahvalnost za njegov veliki doprinos implementaciji istraživanja TIMSS 2019, što je posebno uključivalo obuku školskih koordinatora i administratora ispitivanja, kontrolu materijala koji se šalju školama te nadgledanje prikupljanja i obrade podataka. Autori ove knjige također su posebno zahvalni Momiru na oblikovanju vizionarskoga naslova za ediciju kojoj pripada ova publikacija (op. ur. *Dinarske perspektive*). Tatjana Vujošević, savjetnica za matematiku u Ispitnome centru, dala je doprinos u procesu ocjenjivanja i posebno u obuci ocjenjivača iz matematike, dok je Tatijana Čarapić, savjetnica za prirodoslovlje u Ispitnome centru, pružila jednaku obuku za ocjenjivače iz prirodoslovlja. Svetlana Miličković, grafički dizajner, pomogla je u izradi svih TIMSS istraživačkih materijala.

U Sjevernoj Makedoniji, brojni zaposlenici Nacionalnoga ispitnog centra bili su odgovorni za provedbu istraživanja TIMSS 2019. Posebna zahvala pripada (posthumno) Reshadu Ramadaniju, zamjeniku nacionalnoga koordinatora istraživanja. Savjetnice Aferdita Saracini i Lidija Narashanova Smilevska bile su zadužene za obuku školskih koordinatora, ispitnih administratora i ocjenjivača. Osobe zadužene za upravljanje podacima Biljana Koceva i Qebir Shemshi podržali su pripremu svih istraživačkih materijala na dvama jezicima. Za komunikaciju sa školama bila je zadužena Anita Filipovska, voditeljica ureda.

U Srbiji provedba istraživanja TIMSS 2019 ne bi bila moguća bez izuzetne podrške Gordane Kosanović, Slavice Jašić, Ljiljane Simović, Viktora Nedovića i Vladimira Popovića iz Ministarstva prosvete, znanosti i tehnološkog razvoja Republike Srbije. Dragan Vesić, Milja Vujačić, Sanja Grbić, Rajka Đević, Dušan Mandić i Jelena Stanišić iz Instituta za edukacijska istraživanja predano su i s velikom dozom entuzijazma obavljali sve zadatke i pridonijeli uspješnoj i učinkovitoj provedbi istraživanja TIMSS-a 2019. Dušica Malinić dala je poseban doprinos procesu osiguranja kvalitete kao međunarodna nadzornica kontrole kvalitete, a Dragana Gundogan, Milica Marušić Jablanović i Mladen Radulović nadgledali su procese osiguranja kvalitete istraživanja TIMSS 2019 na nacionalnoj razini. Zahvaljujemo brojnim srpskim nastavnicima koji su dali poseban doprinos procesu ocjenjivanja u okviru istraživanja TIMSS 2019: Zoranu Gavriću, Snežani Dimitrijević, Biljani Ivković, Ivi Ivančević, Sanji Kolešan, Vesni Kartal, Spomenki Marković, Gorici Njegovanović, Dušici Pavlović, Dragani Pejčić, Nataši Petrović, Bojani Prole, Katarini Radosavljević, Mariji Skoković, Jasmini Stojković, Gordani Stoković i Bojani Černoš. Zahvaljujemo i studentima koji su pružili veliku podršku unosom podataka: Dragani Vesić, Anđeli Vilotijević, Matiji Đorđević, Biljani Ivanišević, Katarini Kovačević, Aleksandri Lazarević i Isidori Micić.

Na Kosovu posebnu zahvalu upućujemo Mustafi Kadriu koji je obnašao funkciju nacionalnoga koordinatora do svog umirovljenja te našim kolegama Fatmiru Eleziju, Vjollci Ymerhalili i Mirlindi Dehari-Zeka koji su ljubazno pregledali sva poglavlja i pružili vrijedne kontekstualne informacije o svome obrazovnom sustavu.

Zaključno, ono što se nalazi na ovim stranicama ne može u potpunosti obuhvatiti bogatstvo ideja, interakcija, partnerstava i suradnji povezanih s izradom ove publikacije. Brojni istraživači iz brojnih zemalja diljem svijeta radili su zajedno na realizaciji istraživanja TIMSS 2019, razmjenjujući iskustva, rješavajući izazove i planirajući buduće korištenje podataka i drugih resursa prikupljenih istraživanjem TIMSS 2019.

Srdačno zahvaljujemo međunarodnim voditeljima istraživanja TIMSS, Ini Mullis i Michaelu Martinu iz Međunarodnoga istraživačkog centra TIMSS i PIRLS na Bostonskom koledžu te njihovim marljivim kolegama, Ievi Johansone, Dani Kelly, Victoriji Centurino i Pierreu Foyu. Zahvaljujemo i direktorici IEA-e Amsterdam, Andrei Netten i financijskome direktoru IEA-a, Roelu Burgersu te njihovim kolegama Davidu Ebbsu, Jan-Philippu Wagneru i Katie Hill koji su pružali dodatnu podršku tijekom cijeloga projekta. Poslove obrade podataka vodili su Milena Taneva i njezin tim iz IEA-a Hamburg. Podršku vezanu za uzorkovanje pružili su Duygu Savaşçı iz IEA-a Hamburg te Sylvie LaRoche i Ahmed Almaskut iz Statistike Kanada. Karsten Penon i Umut Atasever iz IEA-a Hamburg proveli su ponderiranje uzoraka za zemlje sudionice Dinarske regije.

Na kraju, zahvaljujemo izvršnome direktoru IEA-e, Dirku Hastedtu, koji je zagovarao nastajanje ove ključne publikacije od samoga početka, kao i urednicima edicije Seamusu Hegartyju i Leslie Rutkowski te njihovome timu stručnih recenzenata iz IEA-inog Odbora za publikacije i Uređivačkoga odbora na njihovim neprocjenjivim dobronamjernim savjetima i prijedlozima koji su potakli dublje istraživanje. Gina Lamprell i Gillian Wilson marljivo su radile kako bi osigurale jasnoću i čitljivost teksta, a Jasmin Schiffer značajno je poboljšao i pojednostavio grafičke prikaze i tablice u ovoj publikaciji.